

"El mestre és una e

Ferran Zurriaga (València, 1938), mestre. Acaba de ser distingit amb el premi Adolf Pizcueta, atorgat el 25 d'abril per Acció Cultural del País Valencià a les persones l'obra de les quals és superior al seu protagonisme. Amb una sòlida experiència docent ha impulsat la renovació pedagògica des dels anys 60, propiciant un moviment escolar valencià sense el qual no hauria estat possible l'ensenyament de la llengua pròpia.

Si la seua família és d'Olocau, com és que va nèixer a València, Zurriaga?

—Per la guerra. Els meus pares vénen a València, a casa d'uns amics. I jo vaig nèixer al carrer dels Carnissers. Després de la guerra vam tornar a Olocau, però als deu anys, quan he de fer el batxillerat, he de tornar a la ciutat, a la mateixa casa i a la mateixa família on havia nascut.

—Es cert que té un castell a Olocau?

—Un castell...? Es una casa compartida. Però això no és important per a l'entrevista.

—Es noble, Zurriaga?

—Nooo! La meua és una família de llauradors. A Olocau hi ha un antic palau dels comtes, i la meua família hi havia estat, treballant les terres, fins que es van vendre, i per això tenim aquesta casa.

—Com descobreix el país?

—En l'ambient de casa. Una tia meua és casada amb Ismael Rosselló, que és un amic d'Adolf Pizcueta, amb el qual havia fundat Agrupació Valencianista Republicana. Aquest home llegeix llibres en valencià i influeix en mi. També és amic de Carles Salvador, i quan jo tinc deu o dotze anys, entra en la Junta del Rat Penat, coincidint amb la creació dels cursos de valencià de Carles Salvador.

—Vostè arriba a conèixer Carles Salvador?

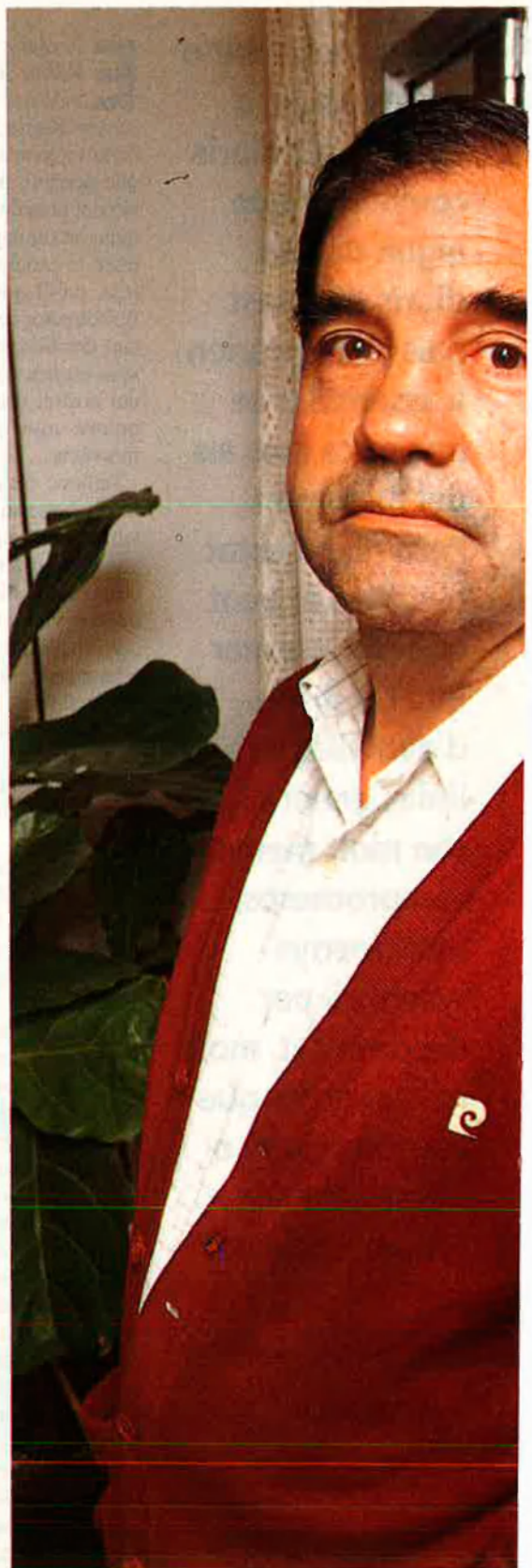
—Sí, el meu oncle em portava de tant en tant al Rat Penat. També hi conec González Martí, tota la colla. Em vaig aficionar a freqüentar lo Rat Penat, a pesar que era un centre de gent molt major. I un dia, apareix allà una joventut: Enric Tàrrega, els Codonyers i un grup de gent que estudiava magisteri. I un altre dia, hi apareix un grup d'universitaris: Eliseu Climent, Lluís Aracil, Vicent Alvarez...

—Hi ha un moment en què aquests grups estan desconnectats del tot?

—Sí, la connexió es produeix al Rat Penat. La gent que estudiava magisteri és la primera que hi arriba i comença a fer coses. I els universitaris vénen un dia a veure què és allò i jo em vincule més a ells. El moviment estava molt deslligat en aquell moment: un dia apareix Joan Fuster; un altre, Max Cahner; després, la llibreria Concret; més endavant, fem un diari amb la vietnamita...

—La vietnamita era seua?

—No, la vam comprar a una empresa. El que passa és que ara la guarde jo a Olocau. Comencem a relacionar-nos i comencem a prendre cadascú un camp de treball. En aquell moment, per exemple, Climent anava

spècie en extinció"

RAFA GIL

perfilant-se com el personatge dinamitzador i gestor de cultura; Aracil ja es veia molt clar el paper que podria fer d'investigador i sociòleg... I jo estudie de mestre i tinc molt clar que la meua acció ha de ser per l'escola. El 1962 vaig eixir a l'estranger, a uns camps de treball, a l'altra banda del Pirineu, i allà em trobe una mestra que em parla de Célestin Freinet, i allò em descobreix unes possibilitats en el camp de la pedagogia que ignorava.

—No coneixia encara Enric Soler i Godes, que era, en certa manera, el representant de Freinet en la terra?

—Sí, el coneixia del Rat Penat, però com un home molt gran, de l'edat del meu oncle, que era director d'una escola. Era un senyor amb llacet, que llegia versos en els actes de la institució..., però no sabia que ell ja aplicava aquella tècnica en l'ensenyament. A partir d'aquell viatge, un grup de mestres, com per exemple Carme Miquel, Adela Costa, Enric Alcorisa, etc., vam crear una secció de pedagogia en lo Rat Penat, que ja existia però que no funcionava, i la vam orientar cap a Freinet. Anem als congressos Freinet de l'estranger i treballem sense parar, fins que tres o quatre anys després, que ja havíem creat delegacions a Espanya i havíem intervingut en l'Escola d'Estiu de la postguerra, un dia estàvem amb un limògraf, que és ni més ni menys una vietnamita, popularitzada per la tècnica Freinet, apareix Soler i Godes i diu: què feu? Si això ho feia jo quan estava de mestre! I a partir d'ací vam parlar molt amb ell.

—Què el va seduir de Freinet, Zurriaga?

—Si estudies els moviments de renovació pedagògica, quasi tots els autors són metges o psicòlegs, i Freinet és l'únic que és mestre d'una escola de cada dia, pública, que des del seu lloc crea una pedagogia per a transformar l'escola. La professió de mestre és molt insegura: no està ben definida. Actualment ha aparegut el pedagog, el psicòleg, el psicopedagog... són especialitats que han anat llevant funcions al mestre. El mestre, des de la seua creació, no ha estat professionalment definit: ensenyar en una escola i prou, sense més possibilitats, i Freinet considerava totes aquestes possibilitats. Ell crea una pedagogia de cooperació; és a dir, l'autoreflexió del mestre en equip és el que l'ajuda a progressar en les innovacions; per això és un moviment cooperatiu. A França, Itàlia i, en part, a Espanya ha estat un moviment d'innovació fort, amb perspectives de treball vigents.

—Com van anar cristal·litzant en un movi-

ment aquells impulsos escolars del Rat Penat?

—Comencen a aparèixer grups en què hi havia gent d'aquella secció de pedagogia. Una de les idees va ser de crear l'escola Tramuntana, que després es va transformar en la Masia. Després, es va crear el Secretariat de l'Idioma, i més tard, el moviment de les escoles d'estiu. I quan la legislació ho va permetre, es va crear el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament (STE).

—Tenien consciència que desplegaven una infraestructura per al moment en què fóra possible l'ensenyament en valencià?

—N'èrem conscients en la mesura que teníem unes idees sobre com ensenyar en l'escola. La pràctica del temps lliure de Freinet requeria la llengua materna de l'infant, i així introduïrem els textos en valencià en l'aula, a pesar que no era oficialment reconegut. És la mateixa cosa que havia fet Soler i Godes en l'escola de Sant Joan de Moró, abans que la República ho dictara. Això, en efecte, va servir per a fer plataformes de preparació d'ensenyants, i això es concreta quan s'impulsa la creació del STE, amb la pretensió d'un model únic d'ensenyants progressistes.

—Han arribat a complir-se les expectatives que vostès tenien en aquells moments?

—No del tot. Pense que ens ha faltat un suport social, un partit propi per a poder avançar...

—Un partit de mestres?

—Nooo, un partit valencià, sensible a aquests temes.

—Què m'explica de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià?

—És una llei feta a avenços i retrocessos, amb inseguretat i que fa poca confiança de l'ús. Si aquesta llei ha fet alguna cosa, ha estat perquè ha comptat amb una base d'ensenyants que anem lluitant dia a dia. Els mestres hem donat en aquest país un to, no sé si el que donaren els mestres de Finlàndia o Polònia després de la russificació, però sí aquest estil de mestre que s'ha vist lluitant contra el seu entorn, contra els altres companys, contra tots aquells qui creien que això d'ensenyar la llengua del poble era una cosa nefasta. Dins dels cossos socials d'aquest país

"Els mestres hem donat en aquest país un to, no sé si el que donaren els de Finlàndia després de la russificació, però sí aquest estil de mestre que s'ha vist lluitant contra el seu entorn, contra els altres companys, contra tots aquells qui creien que això d'ensenyar la llengua del poble era una cosa nefasta."

hem anat responent a una perspectiva de futur i de recobriment del poble valencià.

—Acció Cultural del País Valencià premia aquest moviment en la seua persona.

—Sí, és un premi amb el nom d'Aldolf Pizcueta, un personatge molt important i molt desconegut.

—De fet, és un premi a desconeguts actius.

—Em fa l'efecte que sí. Pizcueta era un home que en sabia molt, orientà i ajudà en moltes coses. A nosaltres, en la secció de pedagogia del Rat Penat, alguna ajuda econòmica ens va arribar de la seua part.

—Vostè el va tractar?

—Sí, em deixava llibres, sempre amb l'exigència que li's tornara en el termini que ell em marcava. Si no, s'enfadava moltíssim i no te'n tornava a deixar. Després, me'l trobava moltes vegades en les llibreries de vell. Rebre un premi amb el seu nom, em fa gràcia. Em fa gràcia pel to familiar i per ser compartit amb altres mestres. Però la meua primera reacció va ser negar-me a rebre cap premi. I si ho pense detingudament, també m'hi negue.

—Al llarg de la conversa, s'ha definit com un "mestre", quan impera l'eufemisme "professor d'educació general bàsica", o així.

—En efecte, això són tot romanços. Jo em considere mestre. Mestre, però amb la consideració que mereix una professió i un espai de treball.

—Vostè el reivindica, el mestre.

—Una de les lluites que hem portat a través del sindicat ha estat la del cos únic d'ensenyament. Fer del mestre una professió universitària va ser la lluita en la caiguda del franquisme dels moviments pedagògics. Però no ha servit de res: ho han destrossat per interessos corporativistes. La professió de mestre es va buidant de continguts, i per tant, la seua professionalitat és cada dia menys important. Ja no se sap si el mestre haurà de desaparèixer o no.

—Es una espècie en extinció?

—El mestre, entès com un generalista, tal com era, està en extinció. Ara tot són especialistes. Les escoles són plenes d'especialistes: com més contacte tens amb l'infant, menys cobres; com més lluny ets de l'infant, més cobres.

Miquel Alberola